

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY-NC-ND

УДК 378(477.83/.86)»1772/1918»:930.1
DOI 10.69550/3041-1467.10.361964

Богдан ЯНИШИН

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії України XIX – початку XX ст., Інституту історії України НАН України, вул. Грушевського, 4, м. Київ, Україна, 02000, bogdanyanyshyn@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0386-2530

Bohdan YANYSHYN

Ph D (History), Senior Research Fellow of Department of History of Ukraine of the XIX – early XX cc., Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine, 4 Hrushevsky Street, Kyiv, Ukraine, postal code 02000 (bogdanyanyshyn@gmail.com)

Бібліографічний опис статті: Янишин, Б. (2026). Вища освіта як чинник суспільної модернізації у габсбурзькій Галичині: сучасна історіографія. *Axis Europae*, 10, 97–114. doi: 10.69550/3041-1467.10.361964

Bibliographic Description of the Article: Yanyshyn, B., (2026). Vyshcha osvita yak chynnyk suspilnoi modernizatsii u habsburzkii Halychyni: suchasna istoriohrafia [Higher education as a factor of social modernization in Habsburg Galicia: contemporary historiography]. *Axis Europae*, 10, 97–114. doi: 10.69550/3041-1467.10.361964 [in Ukrainian].

**ВИЩА ОСВІТА ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ
У ГАБСБУРЗЬКІЙ ГАЛИЧИНІ: СУЧАСНА ІСТОРІОГРАФІЯ**

Анотація. Метою статті є з'ясування процесу осмислення проблем вищого галицького шкільництва автономічної доби у новітній історіографії. **Методологічне підґрунтя** становить міждисциплінарний підхід. Особливий акцент зроблено на структурно-функціональному системному аналізі історіографічних фактів та методі критичного аналізу документального матеріалу. **Наукова новизна** статті полягає у спробі комплексного підсумування новітніх історіографічних дискусій про вище галицьке шкільництво другої половини XIX – початку XX ст. У **висновках** відзначено чималий інтерес сучасних дослідників до проблематики вищого галицького шкільництва доби самоуправління. Вказано на солідарність переконання історіографів про виняткову значущість динамічного зростання освітнього сегменту в справі модернізаційної трансформації всіх галузей громадського життя Габсбурзької Галичини. Відзначено, що опрацьовані питання вищого східногалицького шкільництва (еволюція освітніх програм і дидактичних практик, боротьба жінок за місце у вищій школі, трансформація адміністративних структур у вишах, перші спроби реконструкції студентських аудиторій знакових професорів, формування наукових шкіл в університетських стінах тощо) актуалізують низку перспективних проблемно-тематичних

сюжетів. Серед них вагомістю позначено увагу до інституційного феномену політехніки та ветеринарної академії, реконструкцію дидактичних практик і студентських аудиторій української професури вищих галицьких інституцій, з'ясування стратегій польсько-української конкуренції, формування наукових шкіл, подолання міжнаціональних стереотипів тощо. Підсумовано, що активна міжнародна співпраця історіографів, які представляють різні національні школи, дозволяє оптимістично сприймати нові дослідницькі виклики та вселяє надію на віднаходження консенсусу з багатьох дискусійних питань.

Ключові слова: вища школа, модернізація, Галичина, період автономії, українська та польська історіографія.

HIGHER EDUCATION AS A FACTOR OF SOCIAL MODERNIZATION IN HABSBURG GALICIA: CONTEMPORARY HISTORIOGRAPHY

Abstract. *The aim of the article is to clarify the process of interpreting the problems of higher education in Galicia during the period of autonomy in contemporary historiography. The methodological basis of the work is an interdisciplinary approach. Particular emphasis is placed on the structural and functional system analysis of historiographical facts and the method of critical analysis of documentary material. The scientific novelty of the study lies in an attempt to provide a comprehensive summary of recent historiographical discussions on Galician higher education in the second half of the nineteenth and early twentieth centuries. The conclusions emphasize the considerable interest among modern scholars in the issues of higher education in Galicia during the era of self-government. It is noted that historiographers share a common conviction regarding the exceptional significance of the dynamic growth of the educational sector for the modernization transformation of all spheres of public life in Habsburg Galicia. The analyzed issues of higher education in Eastern Galicia – such as the evolution of curricula and teaching practices, women's struggle for access to higher education, the transformation of administrative structures within higher educational institutions, the first attempts to reconstruct the student audiences of prominent professors, and the formation of academic schools within university walls – have highlighted a number of promising thematic and problem-oriented research areas. Among these, particular importance is attached to the institutional phenomenon of the Polytechnic and the Veterinary Academy, the reconstruction of teaching practices and student audiences of Ukrainian professors in Galician higher institutions, the clarification of strategies of Polish-Ukrainian competition, the formation of scholarly schools, and the overcoming of interethnic stereotypes. It is concluded that active international cooperation among historiographers representing different national schools allows for an optimistic view of new research challenges and fosters hope for achieving consensus on many controversial issues.*

Keywords: higher education, modernization, Galicia, period of autonomy, Ukrainian and Polish historiography.

Постановка проблеми. Модернізаційні трансформації у габсбурзькій Галичині періоду самоуправління привертають постійну увагу українських і польських соціогуманітаріїв протягом останніх тридцяти років. Така популярність пояснюється стрімким перетворенням, за словами польського публіциста Стефана Залеського, «зацофаного краю» (Światłomir, 1904) на регіон, що продемонстрував у Дунайській монархії чи не найбільш динамічний поступ усіх сфер життя домінуючих етнічних

спільнот (українців, поляків і євреїв). При цьому особливо стрімкі й зауважальні зміни, за одностайним переконанням дослідників, простежувалися у сфері шкільництва різних рівнів – від елементарного до вищого. Відтак постали численні різнопланові опрацювання (дисертації, монографії, статейні розвідки, археографічні видання та ін.), відведені всебічному осмисленню трансформацій освітнього ландшафту коронного краю. Проблемно-тематична й видова розмаїтість, а також значний обсяг цієї літератури вимагає історіографічного підсумування для визначення опрацьованих, дискусійних та перспективних сюжетів галицького шкільництва. Позаяк така робота стосовно нижчої та середньої освітніх ланок значною мірою пророблена в сучасній українській (Янишин, 2017) і польській (Dutkova, 1986) науці, ми охарактеризуємо новітні студії про вищу школу у габсбурзькій Галичині автономічної доби, зосередившись на її українських сюжетах.

Аналіз досліджень. Щойно згадана популярність галицького шкільництва в часи самоуправління мала наслідком і перші спроби підсумування наявного історіографічного досвіду осмислення його вищого ступеня. Такі спроби зазвичай містяться у відповідних частинах студій проблемно-тематичного плану. У статейних публікаціях ці огляди з огляду на лімітований обсяг зазвичай є стислим переліком назв чи наведенням історіографічних оцінок. Більш розлогими такі огляди є в поодиноких монографічних опрацюваннях. Для прикладу згадаємо найактуальнішу спробу підсумування історіографічних досліджень про Львівський університет півдавстрійського періоду, що міститься у відомій ґрунтовній монографії Володимира Качмара (Качмар, 2021, с. 9–40). З огляду на це, потребує комплексного осмислення новітня історіографія вищого галицького шкільництва автономного періоду з особливим акцентом на його українські сюжети.

Мета статті полягає в з'ясуванні процесу осмислення проблем вищого галицького шкільництва автономічної доби у новітній історіографії.

Виклад основного матеріалу. У фокусі уваги дослідників минулого вищого східногалицького шкільництва цілком заслужено перебуває найавторитетніша освітня установа краю – Львівський університет. Поряд із вагомністю внеску цього навчального закладу у справу виховання інтелектуальної й адміністративної еліти українського й польського народів, небуденна увага до головної вищої школи коронного краю значною мірою підігрівалася широким відзначенням протягом 2010-х років його 350-ліття, яке більшість дослідників відраховують від часу видання фундаційного акту короля Яна Казимира. Згаданий ювілей був темою обговорень на кількох міжнародних наукових конференціях, результатами яких стала низка фундаментальних видань, які відчутно динамізували широке міждисциплінарне осмислення феномену львівської альма-матер.

Українські дослідники галицького шкільництва приурочили ювілею фундаментальну двотомну студію «Encyclopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка» (Encyclopedia, 2011; Encyclopedia, 2014). Відповідно до задуму упорядників праці, цей літопис надзвичайно заслуженої в культурі українсько-польського порубіжжя інституції було подано крізь призму минулого структурних підрозділів (кафедри, наукові інститути, музеї, наукові напрями та школи) та знакових подій, а також життєписів її визначних співробітників (головно професорів і доцентів). Своєю ґрунтовною інформативністю «Encyclopedia» в короткому часі перетворилася на настільну книгу для дослідників галицького шкільництва і стала підставою багатьох студій з історії вищої освіти Львова.

В межах різноманітних ювілейних заходів було організовано й проведено низку наукових конференцій, сфокусованих на з'ясуванні освітянського й академічного феномену Львівського університету. Серед найбільш представницьких згадаємо науковий форум «Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету)», який організували співробітники історичного факультету вишу, що входили до міжнародної (у своїй основі польсько-української) дослідницької групи «Спільна спадщина. Польська та українська історіографія у Львові в XIX і XX ст.». Виступи й обговорення на цій конференції побачили світ у колективній монографії, яка містить солідні опрацювання багатьох сюжетів з історії історичної науки в університетських стінах протягом другої половини XIX – початку XX ст..

Цілком очікувано, що і польські історіографи, з огляду на феноменальне місце, що його посідає Львівський університет в інтелектуальній культурі нашого західного сусіда, не стояли осторонь вшанування ювілею східногалицької вищої школи. В присвячених ювілею численних дописах солідарно відзначалося, що львівська альма-матер стала важливим місцем плекання польської модерної культури й освіти, а чимале гроно її випускників у вирішальний спосіб прислужилося справі відродження політичної суб'єктності нації. В цьому плані загальноприйнятою стала оцінка авторитетного жешувського дослідника минулого галицького шкільництва Анджея Мейсснера: «[...] Без опрацьованого галицьким суспільством доробку, втім, власне, і в галузі освіти, не було б II Речі Посполитої, позаяк більшість інституцій публічного життя була сформована саме тоді» (Meissner, 2011, s. 19).

Серед низки організованих польськими історіографами наукових конференцій особливо представницькою була краківська. Підсумковим ефектом роботи цієї конференції стала солідна колективна монографія (Uniwersytetowi Lwowskiemu, 2011; Uniwersytetowi Lwowskiemu, 2014), більшість нарисів у якій було відведено функціонуванню львівської альма-матер в автономічну добу. Автори згаданих нарисів послідовно та з належною ретельністю реконструювали становлення й еволюцію в стінах університету різноманітних галузей наукового знання, узасаднивши фундаментальну роль цієї інституції у польській інтелектуальній культурі. На жаль, при цьому польські колеги демонстративно маргіналізували український «голос» у стінах тогочасного університету, адже присутність українців згадується оказіонально, а подекуди й з чималою дозою тенденційності. Як приклад такої тенденційності назвемо нарис авторства знаного краківського вченого Кшиштофа Стопки, присвячений розвитку галузей історичного знання у Львівському університеті. В цьому тексті історіограф, звертаючись до проблеми становлення до вибуху Першої світової війни наукових історичних шкіл в університеті, проаналізував лише схолярні здобутки польських учених (Stopka, 2011, s. 229). В українському випадку він обмежився лише згадкою про науковий семінар М. Грушевського, з якого «виводиться ціла генерація українсько-галицьких істориків». При цьому інтенсивну працю самого автора «Історії України-Руси» К. Стопка атестував відверто тенденційно – цілковито у дусі польської шовіністичної преси зламу XIX – XX ст. (Stopka, 2011, s. 245–246).

Втім, в активі польських дослідників Львівського університету є й значно об'єктивніші спостереження. Для прикладу згадаємо про відведену історії й історикам університету іншу об'ємну колективну монографію, яка стала результатом співпраці польсько-українського дослідницького колективу. І в цій фундаментальній студії, що охопила історію львівського вишу до 1939 р., добі його функціонування в добу

самоуправління відведено найбільше уваги. В згаданій книзі з належним національним тактом і взірцевою ретельністю автори відтворили фундаментальність внеску професорів і доцентів університету у становлення і розвиток низки класичних історичних субдисциплін.

Поряд із університетськими структурами чимало на сьогодні написано і про представників студентської та викладацької спільнот. Тут насамперед заслуговує на згадку новаторська й ґрунтовна спроба Василя Благого представити просопографію студентства Львівського університету. Так, дослідник запропонував історико-соціологічний портрет студентів Львівського університету, які на початку ХХ ст. студіювали медицину (Благий, 1999). В підсумку проведеного аналізу він дійшов переконливих висновків, що медичну професію, з огляду на високу вартість її отримання, найчастіше опановували студенти польського та єврейського походження, тоді як українці надавали перевагу більш помірковано оплачуваним студіям правничого і гуманітарного спрямування. Особливістю було і те, як наголошує львівський автор, що внаслідок складності опановуваного фаху, студенти-медики більш інертно за своїх колег по університету ставилися до викликів суспільно-політичного життя. Поряд зі згаданими розвідками, просопографії студентства Львівського університету за 1900 – 1914 рр. В. Благий присвятив ґрунтовне історико-соціологічне дослідження (Благий, 2003).

Також В. Благий системно звернувся до проблеми гендерного виміру галицької вищої школи, здійснивши це на прикладі Львівського університету. В цьому плані він переконливо довів, що голос студенток від року до року звучав дедалі голосніше у головному вузі Східної Галичини (Благий, 1998). В свою чергу, В. Тельвак реконструював жіночу аудиторію М. Грушевського і дослідив її міжнаціональний склад (українки, польки, єврейки та білоруски) (Тельвак, Тельвак, Журавльов, 2023). Низку важливих світоглядних аспектів освіти жінок у Східній Галичині актуалізувала О. Маланчук-Рибак (Маланчук-Рибак, 2022). Ці та інші дослідники одностайно наголошують, що поява студенток в університетських стінах стала важливою віхою в історії крайового шкільництва, підважуючи патріархальні погляди на місце і роль жінки в суспільстві.

Чималим новаторством позначено також спроби реконструкції науково-дидактичних практик і студентської аудиторії визначних українських представників львівської університетської корпорації. Мовиться про низку праць В. Тельвака і його колег з реконструкції раніше стереотипізованої проблеми «Грушевський і Львівський університет». Завдяки багаторічному опрацюванню університетського фонду у Державному архіві Львівської області (Тельвак, Янишин, 2021) та багатьох его-документів, на сьогодні вдалося відтворити шлях автора «Історії України-Руси» до львівської кафедри (Telvak, Telvak, 2024; Тельвак, Радченко, Яценюк, 2024), його взаємини зі студентською молоддю (Telvak, Petrechko, 2025) та колегами-професорами (Тельвак, Лозинська, 2025), особливості дидактичних практик (Тельвак, Губицький, 2024), структуру і динаміку молодіжної аудиторії (Тельвак, 2023; Тельвак, Владига, Журавльов, 2023; Тельвак, Качмар, Журавльов, 2023; Тельвак, Лазурко, Журавльов, 2023; Тельвак, Тельвак, 2023; Тельвак, Штома, Журавльов, 2023) й ін. Ці публікації уможливають аргументовано «українізувати» студії над повсякденням львівської університетської корпорації й заохочують до продовження таких досліджень стосовно інших її українських представників.

Традиційно чимало протягом попередніх історіографічних епох йшлося про причини, перебіг і наслідки польсько-українського протистояння у стінах Львівського університету. Не винятком є й новітній період, коли озброєні сучасною методологією

та краще поінформовані завдяки археографічним пошукам останніх десятиліть науковці укотре звертаються до проблеми, яка має потужне суспільно-політичне навантаження. Так, доволі багато в опрацюваннях останніх десятиліть пишеться про причини наростання польсько-українського антагонізму в університетських стінах. При цьому інтерпретації такої конфліктності в українських істориків і їхніх польських колег є цілком відмінними. Українські дослідники, цілком очікувано, при з'ясуванні причин наростання міжнаціонального конфлікту виопуклюють посилення шовіністичних настроїв у середовищі польської професури, чії демонстративні провокації спричиняли гострі заворушення чи навіть сецесії української студентської молоді, коли вона масово залишала Львівський університет і переходила на навчання до інших закладів (Качмар, 1999b; Тельвак, 2017). Ця виснажлива для цілого українського суспільства боротьба, як про це аргументовано наголошують українські історіографи, актуалізувала в громадському дискурсі ідею заснування у Львові українського університету. Відтоді ідея національної вищої школи, як приміром твердить найкомпетентніший на сьогодні її дослідник В. Качмар, на тривалий період стала популярним гаслом східногалицького політикуму (Качмар, 1999a). В свою чергу, Роман Ковалюк у змістовній монографічній студії контекстуально відтворив проблеми організаційного дозрівання й ідейної трансформації українського студентського руху (Ковалюк, 2001).

Натомість польські історіографи подекуди тенденційно пишуть про призвідців і перебіг польсько-українського протистояння у Львівському університеті. Поряд зі слухним пов'язанням міжнаціональної боротьби у вищій школі із загальним заостренням суспільно-політичної ситуації на східногалицьких теренах, польські дослідники водночас нерідко атестують українців чи не єдиними ініціаторами заворушень у столичному виші. Найактуальніша така інтерпретація належить Лукашу Адамському, який у своїй монографії про польські контексти життя і творчості М. Грушевського пішов за дискурсивними практиками польських галицьких публіцистів кінця XIX – початку XX ст. Про це свідчать, приміром, поширені в книзі варшавського дослідника характеристики львівського професора «упертим у радикалізмі» громадським активістом чи наголошення на його винятково деструктивному впливі на молодь (Adamski, 2011, s. 74–169). Про авторську тенденційність, приміром, говорить і той факт, що незважаючи на чималу українську історіографію питання міжнаціонального конфлікту в університеті, винуватцями вбивства Адама Коцка бездоказово «призначено» саме українських студентів! (Тельвак, 2012).

Важливою особливістю новітнього окресу історіографії вищого галицького шкільництва є вдалі спроби реконструювати становлення у Львівському університеті наукових шкіл. Влучні теоретичні розважання стосовно цього питання належать Томашу Павельцу. Цей авторитетний польський методолог аргументовано вказав на поширений у сучасному наукознавстві стереотип ототожнення місцевих наукових історіографічних традицій (наприклад, львівський історичний осередок) та властиво наукових шкіл, становлення яких завжди відбувається довкола реалізації наукової програми видатного вченого-інтелектуала (Pawelec, 2004). Виходячи з таких теоретичних засад, польські дослідники Львівського університету пишуть про постання у його стінах декількох наукових шкіл філософського (Jadczyk, 1991), історичного (Julkowska, 2015; Maternicki, 2004), педагогічного (Szmyd, 2003) та ін. профілів.

У габсбурзький період українська наука в Галичині з багатьох об'єктивних причин вочевидь поступалася польській в аспекті можливості формування наукових шкіл. З огляду на це, особлива увага вітчизняних дослідників зосереджена на єдиному й

напрочуд ефективному науковому колективі під керівництвом М. Грушевського, який в нашій історіографії маркується як львівська історична школа. Сучасні науковці наголошують, що саме її представники заклали традиції національної історичної науки в ХХ ст. Найбільш актуальними студіями з проблематики львівської історичної школи є численні розвідки В. Тельвака та В. Педича. Вони з'ясували такі перед тим маргіналізовані схоларні сюжети, як особливості формування дослідницького осередку (Тельвак, 2014; Тельвак, Педич, 2015а), його комунікативну природу та психологічний клімат (Тельвак, Педич, 2014), кількісні параметри (Тельвак, Педич, 2015с) тощо. Згаданому творчому тандему належить і підсумкове монографічне дослідження (Тельвак, Педич, 2016; Telvak, Pedych, Telvak, 2021).

Поряд із науковими школами, сучасні українські дослідники фокусуються також на становленні та розвитку дисциплінарних напрямів у стінах Львівського університету. Для прикладу згадаємо масштабну реконструкцію Романом Тарнавським розвитку народознавчих студій у Львівському університеті наприкінці ХІХ – в першій половині ХХ ст. (Тарнавський, 2020). Крізь призму дослідження контекстів, дискурсів і наукових зв'язків історіограф переконливо довів фундаментальність внеску пов'язаних з львівською альма-матер інтелектуалів, які представляли різні національні осередки, в дисциплінарне утвердження народознавства, етнографії, етнології, антропології, фольклористики та мистецтвознавства.

Підсумковою працею про Львівський університет на сьогодні є вже згадувана солідна монографія В. Качмара «Львівський університет у 1784 – 1918 роках: організаційні, освітньо-наукові та національні трансформації» (Качмар, 2021). Спираючись на солідну історіографію головної вищої школи краю, сучасний дослідник виокремив і всебічно проаналізував низку таких спеціальних сюжетів, як мережа наукових підрозділів на факультетах (збірки, кабінети, музеї, лабораторії, семінари, заклади, інститути, клініки, амбулаторії та ін.), форми організації навчального процесу (лекції, семінари, вправи й ін.), трансформація адміністративного апарату, зміни структури навчальних програм і тематики курсів тощо. Всі ці аспекти історіограф всебічно характеризує крізь призму поколінневих змін професорсько-викладацького складу навчального закладу. Не менш важливою рисою студії В. Качмара є ґрунтовне змалювання суспільно-політичного контексту функціонування університетської корпорації, що пояснює подекуди непрості взаємини між її представниками.

Помітно менше на сьогодні написано про інші вищі львівські школи – політехніку та ветеринарну академію. Це пояснюється скромністю української присутності в цих вищах протягом автономічної доби. Втім, і тут протягом новітнього періоду постала низка серйозних узагальнюючих студій. Інформацію про них ми можемо знайти в сучасних бібліографічних покажчиках. Для Львівської політехніки особливо інформативною є бібліографія І. Белоус, Г. Белявської, М. Загачевської та Н. Козел (Белоус, Белявська, Загачевська, Козел, 2014). У випадку ж ветеринарної академії найбільш актуальною є колективна монографія за редакцією Р. Кравціва (Кравців, 2000).

Чимале коло різнопланових публікацій про вище галицьке шкільництво автономічного періоду уможливило появу контекстуальних й узагальнюючих студій. Так, важливий досвід своєрідної «інституційної просопографії» галицьких вищих навчальних закладів запропонувала польська дослідниця Малгожата Весоловська (Wesołowska, 2016). Вона відтворила кількісні зміни у складі доцентсько-професорської корпорації та студентської спільноти, трансформацію навчальних програм, а також показала особливості фінансування вищої школи. У підсумку свого цікавого дослідження

краківська дослідниця наголосила на визначному впливі вищого шкільництва як на модернізацію всіх сфер життя галицької громади, так і на стрімкий поступ багатьох наукових галузей.

Іншим добрим прикладом узагальнюючих студій галицького шкільництва є вдала спроба В. Благого здійснити комплексний аналіз соціальної структури та реконструювати викладацький склад львівських вищих освітніх закладів (університету, політехніки та ветеринарної академії) на початку ХХ ст. Реконструювавши проблему навчальних курсів за критерієм мови викладання, а також з'ясувавши структуру професорсько-викладацького складу, історіограф дійшов узагальненого висновку про те, що на зламі ХІХ – ХХ ст. адміністрації всіх львівських вищих шкіл складалися з польської професури, яка при формуванні адміністративної структури й призначенні на викладацькі посади надавала перевагу представникам своєї народності, тим самим обмежуючи природні інтереси української спільноти на території її компактного проживання (Благий, 2000).

Важливе питання фінансування галицького шкільництва, втім, і вищого, тривалий час досліджує авторитетний краківський історіограф Юліан Дибец. Його написані на широкій джерельній базі праці присвячені питанню так званих «цивілізаційних інвестицій». В них польський учений переконливо доводить чималу жертвовність кращих представників польської громади на освітні й науково-дослідні проекти (Dybiec, 1995). В свою чергу, Казимир Карольчак відтворив меценатську діяльність відомого філантропа Володимира Дідушицького, яка фокусувалася на підтримці галицької культури та науки (Karolczak, 1999). Українські дослідники лише починають актуалізувати проблему освітнього меценатства, фокусуючись на підтримці українським бізнесом науково-освітніх проєктів Наукового товариства імені Шевченка (Yanyshyn, 2018).

Поряд із державними формами вищої освіти, в автономічну добу з'явилися й спроби створення її громадських структур. Цікавий сюжет становлення моделі української неформальної освіти у габсбурзькому Львові опрацював Б. Янишин. Мовиться про його реконструкцію першого досвіду організації українською спільнотою Східної Галичини своєрідного прототипу народного університету у вигляді Вищих літніх ваканційних курсів. Відтворивши генезу цієї освітньої практики, особливості її реалізації, навчальну програму курсів і рецепцію серед слухачів, київський дослідник дійшов переконливого висновку про їхню цілковиту успішність. Б. Янишин наголосив, що поряд із досягненням суто освітньої цілі – місткої презентації найважливіших здобутків тогочасної української соціогуманітаристики, було досягнуто чи не більш вагомим завданням об'єднання українського студентства з обох боків Збруча ідеєю опанування досягнень модерної національної науки (Янишин, 2019).

Насамкінець згадаємо, що чимало на сьогодні написано про видатних діячів вищого галицького шкільництва другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Наприклад, українські дослідники опрацювали життєписи таких авторитетних освітян як Ісидор Шараневич (Борчук, 1999), Михайло Грушевський (Герасименко, 2013; Пиріг, Тельвак, 2016; Пиріг, Тельвак, 2021), Кирило Студинський (Кліш, 2008) та ін. В цих життєписах чимало йдеться і про їхню працю у львівських вишах. Польські історіографи подекуди також звертаються до освітянської діяльності українських інтелектуалів, показуючи її у загальному контексті галицького шкільництва. Приміром, згадаємо здійснене жешівською історикинею Агнешкою Кавалець опрацювання методичного доробку істориків Львівського університету (Kawalec, 2015). Цікавий історіографічний досвід просопографії професорів-викладачів нової історії у Львівському університеті в період

самоуправління належить визначному польському досліднику Єжи Матерніцькому (Maternicki, 2015).

Висновки. Здійснений історіографічний огляд переконливо демонструє значний інтерес до проблематики галицького вищого шкільництва у середовищі сучасних дослідників. Попри гарячі дискусії з приводу низки суспільно чутливих тем (передовсім, про причини і характер міжнаціональної конкуренції у Львівському університеті), вони однак є в розумінні винятковості впливу стрімкого поступу тогочасної освіти на модернізаційні трансформації всіх сфер громадського життя. Вивіши до наукового обігу різнопланові джерельні масиви, історіографи нашого часу актуалізували широке коло новаторських сюжетів: еволюція освітніх програм і дидактичних практик, боротьба жінок за місце у вищій школі, трансформація адміністративних структур у вишах, перші спроби реконструкції студентських аудиторій знакових професорів, формування наукових шкіл в університетських стінах та ін.

Водночас згадані здобутки уможливили актуалізувати низку перспективних дослідницьких проблем інституційного, проблемно-тематичного і концептуального плану. Щодо першого аспекту вкажемо на домінування в середовищі українських дослідників уваги до Львівського університету, а відтак і маргіналізацію досліджень над іншими галицькими вищими школами. Значно ширшим є коло проблемно-тематичних перспектив – це реконструкція дидактичних практик і студентських аудиторій української професури вищих галицьких освітніх інституцій, і з'ясування стратегій польсько-української конкуренції, і формування наукових шкіл тощо. Зрештою, концептуальна складова перспектив фокусується на подоланні згадуваних стереотипів при осмисленні українського вищого шкільництва краю, котрі перейшли нам у спадок від доби гострого міжнаціонального протистояння. Втім, активна комунікація польських та українських науковців, їхня співпраця в багатьох міжнаціональних дослідницьких групах дозволяє оптимістично сприймати нові дослідницькі виклики та є важливою передумовою віднаходження консенсусу з більшості дискусійних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Бєлоус, І. О., Белявська, Г. К., Загачевська, М. В., Козел, Н. В. (упор.). (2014). *Львівська політехніка в публікаціях (1844 – 2013)* : бібліогр. покажчик. Львів: Вид-во Львівської політехніки.

Благий, В. (1998). Студентки Львівського університету в 1897 – 1914 роках. *Вісник Львівського університету. Серія історична*, 33, 132–138.

Благий, В. (1999). Студенти-медики Львівського університету на початку ХХ ст. (1900 – 1914). *Вісник Львівського університету. Серія історична*, 3, 409–420.

Благий, В. (2000). Структура та викладацький склад вищих шкіл Львова на початку ХХ ст. *Вісник Львівського університету. Серія історична*, 35–36, 207–220.

Благий, В. Б. (2003). *Студентство Львівського університету в 1900 – 1914 роках: історико-соціологічний аспект*: дис... канд. іст. наук. Львів.

Борчук, С. М. (1999). *Громадсько-культурна та наукова діяльність Ісидора Івановича Шараневича (1829 – 1901 рр.)*: Автореферат дис. ... канд. істор. наук. Чернівці.

Герасименко, С. (2013). *Науково-педагогічна та просвітницька діяльність Михайла Грушевського (1894 – 1917 рр.)*: монографія. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка.

Зашкільняк Л., Серженга П. (2015). (ред.). *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного*

факультету): колективна монографія. Львів: ПАІС.

Качмар, В. (1999а). *За український університет у Львові. Ідея національної вищої школи у суспільно-політичному житті галицьких українців (кінець XIX початок XX ст.)*. Львів: ЛДУ імені Франка; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Качмар, В. (1999б). Суспільно-політичне відлуння сецесії українських студентів з Львівського університету в грудні 1901 року. *Вісник Львівського університету. Серія історична*, 34, 289–299.

Качмар, В. (2021). *Львівський університет у 1784 – 1918 роках: організаційні, освітньо-наукові та національні трансформації*: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.

Кліш, А. Б. (2008). *Громадсько-політична та наукова діяльність Кирила Студинського (1868 – 1941 рр.)*: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. Львів.

Ковалюк, Р. (2001). *Український студентський рух на західних землях. XIX – XX ст.* Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кравців, Р. (2000). (ред.). *Львівська державна академія ветеринарної медицини імені С. З. Гжицького (1784 – 2000)*. Львів.

Маланчук-Рибак, О. (2022). Освіта жінок Східної Галичини кінця XIX – початку XX ст.: просвітницький та емансипаційний аспекти. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, 48, 151–155.

Піріг, Р., Тельвак, В. (2016). *Михайло Грушевський: біографічний нарис*. Київ: Либідь.

Піріг, Р., Тельвак, В. (2021). *Михайло Грушевський: життєпис на тлі доби*. Херсон: Видавництво ОЛДІ-ПЛЮС.

Тарнавський, Р. Б. (2020). *Народознавство у Львівському університеті наприкінці XIX – в першій половині XX ст.: контексти, дискурси, наукові зв'язки*: автореф. дис. ... д-ра іст. наук. Львів.

Тельвак, В. В., Тельвак, В. П., Журавльов, С. (2023). Жіноча студентська аудиторія Михайла Грушевського у Львівському університеті: спроба реконструкції. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*, 46, 27–33.

Тельвак, В. (2012). [Рец. на книгу]: Adamski Łukasz. *Nacjonalista postępowy. Myszajło Hruszewski i jego poglądy na Polskę i Polaków*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2011. 369 s. *Український археографічний щорічник. Нова серія*, 16/17, 637–649.

Тельвак, В. (2014). Львівський університет у становленні історичної школи Михайла Грушевського. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 10, 46–52.

Тельвак, В. (2017). Михайло Грушевський та польсько-український конфлікт у Львівському університеті: спроба реконструкції. *Східноєвропейський історичний вісник*, 4, 14–23.

Тельвак, В. (2023). Студентська аудиторія Михайла Грушевського Львівського університету: кількісна динаміка, етнічний склад, дидактичні переваги. *Український історичний журнал*, 6, 288–304.

Тельвак, В., Владига, О., Журавльов, С. (2023). Студентська аудиторія Михайла Грушевського філософського факультету Львівського університету: склад та динаміка. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*, 12/54, 84–99.

Тельвак, В., Губицький, Л. (2024). Михайло Грушевський як професор Львівського університету: курси, навантаження, розклад занять. *Емінак*, 3 (47), 77–91.

Тельвак, В., Качмар, В. & Журавльов, С. (2023). *Каталог студентів Михайла Грушевського Львівського університету*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка.

Тельвак, В., Лазурко, Л., Журавльов, С. (2023). Студенти Михайла Грушевського правничого факультету Львівського університету (за деканатським каталогом). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 61, 3, 10–15.

Тельвак, В., Лозинська, І. (2025). Грушевський-професор у колі колег: співпраця, конфлікти, рецепція. *Eminak*, 2 (50), 133–148.

Тельвак, В., Педич, В. (2014). Львівська історична школа Михайла Грушевського: комунікативна природа та психологічний клімат. *Історіографічні дослідження в Україні*, 25, 26–53.

Тельвак, В., Педич, В. (2015a). Львівська історична школа Михайла Грушевського: становлення, функціонування, структура. *Galicja. Studia i materialy*, 1, 229–251.

Тельвак, В., Педич, В. (2015b). Львівська історична школа Михайла Грушевського: культура конфлікту. *Spheres of culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*, X, 234–241.

Тельвак, В., Педич, В. (2015c). Персональний склад львівської історичної школи Михайла Грушевського: методологічний аспект. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*, 36, 18–35.

Тельвак, В., Педич, В. (2016). *Львівська історична школа Михайла Грушевського*. Львів: Світ.

Тельвак, В., Радченко, О., Яценюк, Т. (2024). Пропозиція філософського факультету Львівського університету щодо кандидатури професора кафедри історії України: текст документу та контекст подій. *Вісь Європи*, 5, 23–41.

Тельвак, В., Тельвак, В. (2023). Студентська аудиторія Михайла Грушевського Львівського університету неукраїнського походження: спроба реконструкції. *Eminak*, 4 (44), 57–69.

Тельвак, В., Штома, Б. & Журавльов, С. (2023). Студентська аудиторія Михайла Грушевського теологічного та медичного факультетів Львівського університету: спроба реконструкції. *Проблеми гуманітарних наук*, 14/56, 44–51.

Тельвак, В., Янишин, Б. (2021). Державний архів Львівської області: огляд грушевськознавчих колекцій. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 40 (1), 53–59.

Янишин, Б. (2017). Східногалицьке шкільництво автономічної доби у вибраній польській історіографії. *Східноєвропейський історичний вісник*, 5, 8–14.

Янишин, Б. М. (2019). Українська освіта в автономній Галичині: Вищі вакаційні літні курси у Львові. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.*, 29, 217–230.

Adamski, Ł. (2011). *Nacjonalista postępowy. Mychajło Hruszewski i jego poglądy na Polskę i Polaków*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Dutkova, R. (1986). Oświata i wychowanie w Galicji w polskiej historiografii ostatniego czterdziestolecia. *Przegląd Historyczno-Oświatowy*, 4, 395–429.

Dybiec, J. (1995). Życie naukowe w Galicji doby autonomicznej. *Galicja i jej dziedzictwo*, 3 (Nauka i Oświata), 7–18.

Encyclopediia. (2011). *Encyclopediia. Львівський національний університет імені Івана Франка*: в 2 т. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, I: А–К.

Encyclopediia. (2014). *Encyclopediia. Львівський національний університет імені Івана Франка*: в 2 т. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, II: Л–Я.

Jadczak, R. (1991). *Kazimierz Twardowski : twórca szkoły lwowsko-warszawskiej*. Toruń : Wydaw. Adam Marszałek.

Julkowska, V. (2015). Ksawery Liske (1838 – 1891) i jego działania na rzecz profesjonalizacji badań historycznych na Uniwersytecie Lwowskim. *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету): колективна монографія*. Львів: ПАІС, 221–231.

Karolczak, K. (1999). Mecenat kulturalno-naukowy Włodzimierza Dzieduszyckiego (1825 – 1899). *Львів: місто, суспільство, культура*, 3, 316–322.

Kawalec, A. (2015). Seminaria historyczne na Uniwersytecie Lwowskim: podstawy prawne i organizacja (1852 – 1918). *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету): колективна монографія*. Львів: ПАІС, 342–353.

Maternicki, J. (2004). Polskie szkoły historyczne we Lwowie w XIX w. *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.*, II, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 23–45.

Maternicki, J. (2015). Portret zbiorowy wykładowców historii nowożytnej w Uniwersytecie Lwowskim (1871/72 1917/18). *Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність (до 75-ліття створення історичного факультету): колективна монографія*. Львів: ПАІС, 109–121.

Maternicki, J., Pisulińska, J., Zaskilniak, L. (red.) (2016). *Historia w Uniwersytecie Lwowskim. Badania i nauczanie do 1939 roku*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Meissner, A. (2011). Oświata w Galicji. Stan badań i ich perspektywy. *Galicja 1772 – 1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 3, 5–19.

Pawelec, T. (2004). Szkoła czy środowisko? (Lwów i lwowscy historycy uwagi metodologiczne). *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.*, II, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 46–60.

Stopka, Krz. (2011). Nauki historyczne na Uniwersytecie Lwowskim. *Uniwersytetowi Lwowskiemu dla upamiętnienia trzysta pięćdziesiątej rocznicy jego fundacji. Materiały sesji zorganizowanej w dniach 14–15 stycznia 2011 w Krakowie*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 212–235.

Światłomir [Zaleski, S.] (1904). *Ciemnota Galicji w świetle cyfr i faktów, 1772 – 1902. Czarna księga szkolnictwa galicyjskiego*. Lwów.

Szmyd, K. (2003). *Twórcy nauk o wychowaniu w środowisku akademickim Lwowa (1860–1939)*. Rzeszów: Wydawnictwo UR.

Telvak, V., Pedych, V., Telvak, V. (2021). Historical school of Mykhailo Hrushevsky in Lviv: formation, structure, personal contribution. *Studia Historiae Scientiarum*, 20, 239–261.

Telvak, V., Petrechko, O. (2025). Among the Youth: Mykhailo Hrushevsky and the Student Body of Lviv University. *Східноєвропейський історичний вісник*, 36, 63–74.

Telvak, V., Telvak, V. (2024). Mykhailo Hrushevskyi's path to the chair of ukrainian history at Lviv University: an attempt at reconstruction. *Східноєвропейський історичний вісник*, 33, 51–62.

Uniwersytetowi Lwowskiemu. (2011). *Uniwersytetowi Lwowskiemu dla upamiętnienia trzysta pięćdziesiątej rocznicy jego fundacji. Materiały sesji zorganizowanej w dniach 14-15 stycznia 2011 w Krakowie*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.

Wesołowska, M. (2016). Uczelnie galicyjskie doby autonomii. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, 12 (960), 107–124.

Yanyshyn, B. (2018). Organization and activity of the Ukrainian literature, science and crafts society in Lviv. *Східноєвропейський історичний вісник – East European Historical Bulletin*, 8, 45–52.

REFERENCES

Bielous, I. O., Beliavska, H. K., Zahachevska, M. V., & Kozel, N. V. (Comps.). (2014). *Lvivska politekhnikha v publikatsiakh (1844 – 2013) : bibliohr. Pokazhchyk* [Lviv Polytechnic in publications (1844 – 2013): bibliographic index]. Lviv: Vyd-vo Lvivskoi politekhniky. [in Ukrainian].

Blahyi, V. (1998). Studentky Lvivskoho universytetu v 1897 – 1914 rokakh [Female students of Lviv University in 1897 – 1914]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorychna – Lviv University Bulletin. Historical Series*, 33, 132–138. [in Ukrainian].

Blahyi, V. (1999). Studenty-medyky Lvivskoho universytetu na pochatku XX st. (1900 – 1914) [Medical students of Lviv University at the beginning of the 20th century]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorychna – Lviv University Bulletin. Historical Series*, 3, 409–420. [in Ukrainian].

Blahyi, V. (2000). Struktura ta vykladatskyi sklad vyshchych shkil Lvova na pochatku XX st. [Structure and teaching staff of higher schools of Lviv at the beginning of the 20th century]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorychna – Lviv University Bulletin. Historical Series*, 35–36, 207–220. [in Ukrainian].

Blahyi, V. B. (2003). *Studentstvo Lvivskoho universytetu v 1900 – 1914 rokakh: istoriko-sotsiologichnyi aspekt: dys... kand. ist. nauk* [Student life at Lviv University in 1900 – 1914: historical and sociological aspect: dissertation... candidate of historical sciences]. Lviv. [in Ukrainian].

Borchuk, S. M. (1999). *Hromadsko-kulturna ta naukova diialnist Isydora Ivanovycha Sharanevycha (1829 – 1901 rr.): Avtoreferat dys. ... kand. istor. nauk* [Social, cultural and scientific activities of Isidor Ivanovych Sharanevych (1829 – 1901): Abstract of dissertation... candidate of historical sciences]. Chernivtsi. [in Ukrainian].

Herasyenko, S. (2013). *Naukovo-pedahohichna ta prosvitnytska diialnist Mykhaila Hrushevskoho (1894 – 1917 rr.): monohrafiia* [Scientific, pedagogical and educational activities of Mykhailo Hrushevsky (1894 – 1917): monograph]. Drohobych: Redaktsiino-vydavnychiy viddil DDPU imeni Ivana Franka. [in Ukrainian].

Zashkilniak, L., & Sierzhenha, P. (2015). (Ed.). *Istoriia ta istoriky u Lvivskomu universyteti: tradytsii ta suchasnist (do 75-littia stvorennia istorichnoho fakultetu): kolektyvna monohrafiia* [History and historians at Lviv University: traditions and modernity (to the 75th anniversary of the establishment of the Faculty of History): collective monograph]. Lviv: PAIS. [in Ukrainian].

Kachmar, V. (1999a). *Za ukrainskyi universytet u Lvovi. Ideia natsionalnoi vyshchoi shkoly u suspilno-politychnomu zhytti halytskykh ukrainsiv (kinets XIX pochatok XX st.)* [For a Ukrainian university in Lviv. The idea of a national higher school in the socio-political life of Galician Ukrainians (late 19th – early 20th centuries)]. Lviv: LDU imeni Franka; Instytut ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NAN Ukrainy. [in Ukrainian].

Kachmar, V. (1999b). Suspilno-politychne vidlunnia setsesii ukrainskykh studentiv z Lvivskoho universytetu v hrudni 1901 roku [The socio-political echo of the secession of Ukrainian students from Lviv University in December 1901]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii istorychna – Lviv University Bulletin. Historical Series*, 34, 289–299. [in Ukrainian].

Kachmar, V. (2021). *Lvivskiy universytet u 1784 – 1918 rokakh: orhanizatsiini, osvitho-naukovi ta natsionalni transformatsii: monohrafiia* [Lviv University in 1784 – 1918: organizational, educational, scientific and national transformations: monograph]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka. [in Ukrainian].

Klish, A. B. (2008). *Hromadsko-politychna ta naukova diialnist Kyryla Studynskoho (1868 – 1941 rr.): avtoref. dys... kand. ist. nauk* [Public, political and scientific activities of Kyrylo Studynsky (1868 – 1941): author's abstract. dis... candidate of historical sciences]. Lviv. [in Ukrainian].

Kovaliuk, R. (2001). *Ukrainskyi studentskyi rukh na zakhidnykh zemliakh. XIX – XX st.* [Ukrainian student movement in the western lands. 19th – 20th centuries]. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I.Krypiakevycha NAN Ukrainy. [in Ukrainian].

Kravtsiv, R. (2000). (Ed.). *Lvivska derzhavna akademiia veterynarnoi medytsyny imeni S. Z. Gzhytskoho (1784 – 2000)* [Lviv State Academy of Veterinary Medicine named after S. Z. Gzhytsky (1784 – 2000)]. Lviv. [in Ukrainian].

Malanchuk-Rybak, O. (2022). *Osvita zhinok Skhidnoi Halychyny kintsia XIX pochatku XX st: prosvitnytskyi ta emansypatsiyni aspekty* [Education of women in Eastern Galicia in the late 19th and early 20th centuries: educational and emancipatory aspects]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv – Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*, 48, 151–155. [in Ukrainian].

Pyrh, R., & Telvak, V. (2016). *Mykhailo Hrushevskiy: biohrafichnyi narys* [Mykhailo Hrushevskiy: biographical sketch]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].

Pyrh, R., & Telvak, V. (2021). *Mykhailo Hrushevskiy: zhyttiepys na tli doby* [Mykhailo Hrushevskiy: biography against the background of the times]. Kherson: Vydavnytstvo OLDI-PLiUS. [in Ukrainian]. [in Ukrainian].

Tarnavskiy, R. B. (2020). *Narodoznavstvo u Lvivskomu universyteti naprykintsia XIX – v pershii polovyni XX st.: konteksty, dyskursy, naukovi zviazky: avtoref. dys. ... d-ra ist. nauk* [Ethnology at Lviv University in the late 19th – early 20th centuries: contexts, discourses, scientific connections: abstract of dissertation ... Dr. History]. Lviv. [in Ukrainian].

Telvak, V. V., Telvak, V. P., & Zhuravlov, S. (2023). *Zhinocha studentska audytoriiia Mykhaila Hrushevskoho u Lvivskomu universyteti: sproba rekonstruktsii* [Mykhailo Hrushevsky's female student audience at Lviv University: an attempt at reconstruction]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Istoriia – Scientific notes of the Mykhailo Kotsiubynskiy Vinnytsia State Pedagogical University. Series: History*, 46, 27–33. [in Ukrainian].

Telvak, V. (2012). [Rets. na knyhu]: *Adamski Łukasz. Nacjonalista postępowy. Mychajło Hruszewski i jego poglądy na Polskę i Polaków...* [Adamski Łukasz. Progressive nationalist. Mychajło Hruszewski and his views on Poland and Poland...]. *Ukrainskyi arkhoehrafichnyi shchorichnyk. Nova serii – Ukrainian Archeographic Yearbook. New series*, 16/17, 637–649. [in Ukrainian].

Telvak, V. (2014). *Lvivskiy universytet u stanovleni istorichnoi shkoly Mykhaila Hrushevskoho* [Lviv University in the formation of the historical school of Mykhailo Hrushevsky]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of the humanities*, 10, 46–52. [in Ukrainian].

Telvak, V. (2017). *Mykhailo Hrushevskiy ta polsko-ukrainskyi konflikt u Lvivskomu universyteti: sproba rekonstruktsii* [Mykhailo Hrushevsky and the Polish-Ukrainian conflict at Lviv University: an attempt at reconstruction]. *Skhidnoieuropeiskiy istorichnyi visnyk – East European Historical Bulletin*, 4, 14–23. [in Ukrainian].

Telvak, V. (2023). Studentska audytoriiia Mykhaila Hrushevskoho Lvivskoho universytetu: kilkisna dynamika, etnichnyi sklad, dydaktychni preferentsii [Mykhailo Hrushevsky's student audience at Lviv University: quantitative dynamics, ethnic composition, didactic preferences]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 6, 288–304. [in Ukrainian].

Telvak, V., Vlyadyha, O., & Zhuravlov, S. (2023). Studentska audytoriiia Mykhaila Hrushevskoho filosofskoho fakultetu Lvivskoho universytetu: sklad ta dynamika [Mykhailo Hrushevsky's student audience at the Faculty of Philosophy of Lviv University: composition and dynamics]. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriiia Istoriiia – Problems of the Humanities. History Series*, 12/54, 84–99. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Hubytskyi, L. (2024). Mykhailo Hrushevskyyi yak profesor Lvivskoho universytetu: kursy, navantazhennia, rozklad zaniat [Mykhailo Hrushevskyyi as a Professor at Lviv University: Courses, Load, Class Schedule]. *Eminak*, 3 (47), 77–91. [in Ukrainian].

Telvak, V., Kachmar, V. & Zhuravlov, S. (2023). *Kataloh studentiv Mykhaila Hrushevskoho Lvivskoho universytetu* [Catalogue of students of Mykhailo Hrushevsky of Lviv University]. Lviv : LNU imeni Ivana Franka. [in Ukrainian].

Telvak, V., Lazurko, L., & Zhuravlov, S. (2023). Studenty Mykhaila Hrushevskoho pravnychoho fakultetu Lvivskoho universytetu (za dekanatskym katalohom) [Students of Mykhailo Hrushevsky of the Faculty of Law of Lviv University (according to the Dean's Catalogue)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues of the Humanities*, 61(3), 10–15. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Lozynska, I. (2025). Hrushevskyyi-profesor u koli koleh: spivpratsia, konflikty, retseptsiia [Hrushevskyyi-profesor in the circle of colleagues: cooperation, conflicts, reception]. *Eminak*, 2(50), 133–148. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Pedych, V. (2014). Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: komunikatyvna pryroda ta psyhologichnyi klimat [Lviv historical school of Mykhailo Hrushevsky: communicative nature and psychological climate]. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini – Historiographical Studies in Ukraine*, 25, 26–53. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Pedych, V. (2015a). Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: stanovlennia, funktsionuvannia, struktura [The Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky: Formation, Functioning, Structure.]. *Galicja. Studia i materialy – Galicia. Studies and materials*, 1, 229–251. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Pedych, V. (2015b). Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho: kultura konfliktu [The Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky: Culture of Conflict]. *Spheres of culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*, X, 234–241. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Pedych, V. (2015c). Personalnyi sklad lvivskoi istorychnoi shkoly Mykhaila Hrushevskoho: metodolohichni aspekt [The Personal Composition of the Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky: Methodological Aspect]. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriiia Istoriiia – Problems of the Humanities. History Series*, 36, 18–35. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Pedych, V. (2016). *Lvivska istorychna shkola Mykhaila Hrushevskoho* [Lviv Historical School of Mykhailo Hrushevsky]. Lviv: Svit. [in Ukrainian].

Telvak, V., Radchenko, O., & Yatseniuk, T. (2024). Propozytsiia filosofskoho fakultetu Lvivskoho universytetu shchodo kandydatury profesora kafedry istorii Ukrainy: tekst dokumentu ta kontekst podii [Proposal of the Faculty of Philosophy of Lviv University regarding the candidacy of a professor of the Department of History of Ukraine: the

text of the document and the context of events]. *Vis Yevropy – Axis of Europe*, 5, 23–41. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Telvak, V. (2023). Studentska audytorii Mykhaila Hrushevskoho Lvivskoho universytetu neukrainskoho pokhodzhennia: sprobа rekonstruktsii [Student audience of Mykhailo Hrushevsky of Lviv University of non-Ukrainian origin: an attempt at reconstruction]. *Eminak*, 4 (44), 57–69. [in Ukrainian].

Telvak, V., Shtoma, B. & Zhuravlov, S. (2023). Studentska audytorii Mykhaila Hrushevskoho teolohichnoho ta medychnoho fakultetiv Lvivskoho universytetu: sprobа rekonstruktsii [Student audience of Mykhailo Hrushevsky of the Theological and Medical Faculties of Lviv University: an attempt at reconstruction]. *Problemy humanitarnykh nauk – Problems of Humanities*, 14/56, 44–51. [in Ukrainian].

Telvak, V., & Yanyshyn, B. (2021). Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti: ohliad hrushevskoznavchykh kolektsii [State Archives of Lviv Region: Review of Hrushevsky Collections]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues in the Humanities*, 40, 1, 53–59. [in Ukrainian].

Yanyshyn, B. (2017). Skhidnohalytske shkilnytstvo avtonomichnoi doby u vybranii polskii istoriografii [Eastern Galician Schooling in the Autonomous Era in Selected Polish Historiography]. *Skhidnoieuropeyskyi istorychnyi visnyk – Eastern European Historical Bulletin*, 5, 8–14. [in Ukrainian].

Yanyshyn, B. M. (2019). Ukrainska osvita v avtonomnii Halychyni: Vyschi vakatsiini litni kursy u Lvovi [Ukrainian Education in Autonomous Galicia: Higher Vacation Summer Courses in Lviv]. *Problemy istorii Ukrainy XIX pochatku XX st. – Problems of Ukrainian History of the 19th and Early 20th Centuries*, 29, 217–230. [in Ukrainian].

Adamski, Ł. (2011). *Nacjonalista postępowy. Mychajło Hruszewski i jego poglądy na Polskę i Polaków* [Progressive Nationalist. Mykhailo Hrushevsky and His Views on Poland and the Poles]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. [in Polish].

Dutkova, R. (1986). Oświata i wychowanie w Galicji w polskiej historiografii ostatniego czterdziestolecia [Education and Upbringing in Galicia in Polish Historiography of the Last Forty Years]. *Przegląd Historyczno-Oświatowy – Historical and Educational Review*, 4, 395–429. [in Polish].

Dybiec, J. (1995). Życie naukowe w Galicji doby autonomicznej [Scientific Life in Galicia in the Autonomous Period]. *Galicja i jej dziedzictwo – Galicia and Its Heritage*, 3 (*Nauka i Oświata*), 7–18. [in Polish].

Encyclopedia. (2011). *Encyclopedia. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka* [Encyclopedia. Ivan Franko National University of Lviv]: v 2 t. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, I: A–K. [in Ukrainian].

Encyclopedia. (2014). *Encyclopedia. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka* [Encyclopedia. Ivan Franko National University of Lviv]: v 2 t. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, II: L–Ia. [in Ukrainian].

Jadcak, R. (1991). *Kazimierz Twardowski : twórca szkoły lwowsko-warszawskiej* [Kazimierz Twardowski: Founder of the Lviv-Warsaw School]. Toruń : Wydaw. Adam Marszałek. [in Polish].

Julowska, V. (2015). Ksawery Liske (1838 – 1891) i jego działania na rzecz profesjonalizacji badań historycznych na Uniwersytecie Lwowskim. [Ksawery Liske (1838 – 1891) and His Efforts to Professionalize Historical Research at the University of Lviv]. *Istoriia ta istoryky u Lvivskomu universyteti: tradytsii ta suchasnist (do 75-littia stvorennia istorychnoho fakultetu): kolektyvna monohrafiia* [History and historians at Lviv University:

traditions and modernity (to the 75th anniversary of the establishment of the Faculty of History): collective monograph], 221–231. [in Polish].

Karolczak, K. (1999). Mecenat kulturowo-naukowy Włodzimierza Dzieduszyckiego (1825 – 1899) [Cultural and scientific patronage of Włodzimierz Dzieduszycki (1825 – 1899)]. *Lviv: misto, suspilstvo, kultura – Lviv: city, society, culture*, 3, 316–322. [in Polish].

Kawalec, A. (2015). Seminaria historyczne na Uniwersytecie Lwowskim: podstawy prawne i organizacja (1852 – 1918) [Historical seminars at the University of Lviv: legal basis and organization (1852 – 1918)]. *Istoriia ta istoryky u Lvivskomu universyteti: tradytsii ta suchasnist (do 75-littia stvorennia istorychnoho fakultetu): kolektywna monohrafiia [History and historians at Lviv University: traditions and modernity (to the 75th anniversary of the establishment of the Faculty of History): collective monograph]*, 342–353. [in Polish].

Maternicki, J. (2004). Polskie szkoły historyczne we Lwowie w XIX w. [Polish Historical Schools in Lviv in the 19th Century]. *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. – The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries*, II, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 23–45. [in Polish].

Maternicki, J. (2015). Portret zbiorowy wykładowców historii nowożytnej w Uniwersytecie Lwowskim (1871/72 – 1917/18) [A Collective Portrait of Modern History Lecturers at the University of Lviv (1871/72 – 1917/18)]. *Istoriia ta istoryky u Lvivskomu universyteti: tradytsii ta suchasnist (do 75-littia stvorennia istorychnoho fakultetu): kolektywna monohrafiia [History and historians at Lviv University: traditions and modernity (to the 75th anniversary of the establishment of the Faculty of History): collective monograph]*, 109–121. [in Polish].

Maternicki, J., Pisulińska, J., & Zaskilniak, L. (Ed.) (2016). *Historia w Uniwersytecie Lwowskim. Badania i nauczanie do 1939 roku [History at the University of Lviv. Research and Teaching until 1939]*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. [in Polish].

Meissner, A. (2011). Oświata w Galicji. Stan badań i ich perspektywy [Education in Galicia. The State of Research and Its Prospects]. *Galicja 1772 – 1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań – Galicja 1772 – 1918. Methodological Problems, the State and Needs of Research*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 3, 5–19. [in Polish].

Pawelec, T. (2004). Szkoła czy środowisko? (Lwów i lwowscy historycy uwagi metodologiczne) [School or Environment? (Lviv and Lviv Historians: Methodological Notes)]. *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. – The Multicultural Historical Environment of Lviv in the 19th and 20th Centuries*, II, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 46–60. [in Polish].

Stopka, Krz. (2011). Nauki historyczne na Uniwersytecie Lwowskim [Historical Sciences at the University of Lviv]. *Uniwersytetowi Lwowskiemu dla upamiętnienia trzysta pięćdziesiątej rocznicy jego fundacji. Materiały sesji zorganizowanej w dniach 14-15 stycznia 2011 w Krakowie – To the University of Lviv in Commemoration of the Three Hundred and Fiftieth Anniversary of its Foundation. Materials of the Session Held on January 14–15, 2011 in Krakow*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 212–235. [in Polish].

Światłomir [Zaleski, S.] (1904). *Ciemnota Galicji w swietle cyfr i faktów, 1772 – 1902. Czarna księga szkolnictwa galicyjskiego [The Ignorance of Galicia in the Light of Figures and Facts, 1772 – 1902. The Black Book of Galician Education]*. Lwów. [in Polish].

Szmyd, K. (2003). *Twórcy nauk o wychowaniu w środowisku akademickim Lwowa (1860 – 1939) [Creators of Educational Sciences in the Academic Environment of Lviv*

(1860 – 1939)]. Rzeszów: Wydawnictwo UR. [in Polish].

Telvak, V., Pedych, V., Telvak, V. (2021). Historical school of Mykhailo Hrushevsky in Lviv: formation, structure, personal contribution. *Studia Historiae Scientiarum*, 20, 239–261. [in English].

Telvak, V., & Petrechko, O. (2025). Among the Youth: Mykhailo Hrushevsky and the Student Body of Lviv University. *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*, 36, 63–74. [in English].

Telvak, V., & Telvak, V. (2024). Mykhailo Hrushevskyi's path to the chair of Ukrainian history at Lviv University: an attempt at reconstruction. *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk – Eastern European Historical Bulletin*, 33, 51–62. [in English].

Uniwersytetowi Lwowskiemu. (2011). *Uniwersytetowi Lwowskiemu dla upamiętnienia trzystu pięćdziesiątej rocznicy jego fundacji. Materiały sesji zorganizowanej w dniach 14–15 stycznia 2011 w Krakowie – To the University of Lviv in Commemoration of the Three Hundred and Fiftieth Anniversary of its Foundation. Materials of the Session Held on January 14–15, 2011 in Krakow.* Kraków: Polska Akademia Umiejętności. [in Polish].

Wesołowska, M. (2016). Uczelnie galicyjskie doby autonomii [Galician universities in the era of autonomy]. *Zeszyty Naukowe Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie – Scientific Papers of the Cracow University of Economics*, 12 (960), 107–124. [in Polish].

Yanyshyn, B. (2018). Organization and activity of the Ukrainian literature, science and crafts society in Lviv. *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*, 8, 45–52. [in English].

Стаття надійшла до редакції 20 лютого 2026 р.

Стаття рекомендована до публікації 30.04.2026.

Стаття опублікована 30.05.2026.